

Ρήξη ή Ομηρία;

► **Γιώργος Κατρούγκαλος**

Απαιτείται νέο Σύνταγμα με τη συμμετοχή του λαού

Το θέμα ενός νέου Συντάγματος ίσως και να φαίνεται πολυτελές όταν βρισκόμαστε μπροστά σε μια καμπί. Γιατί, πράγματι, είναι ιστορικές οι εκλογές αυτές του Ιανουαρίου, όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για την Ευρώπη. Το 2015 θα προσδιορίσει το μέλλον της Ευρώπης για τις δεκαετίες που έρχονται και είμαστε, κατά κάποιον τρόπο τυχεροί, που είναι μια χρονιά που όλος ο Ευρωπαϊκός Νότος έχει εκλογές. Η ιστορικότητα της στιγμής δεν είναι άσχετη με την ανάγκη του νέου Συντάγματος, γιατί το νέο Σύνταγμα δεν θα απαντήσει μόνο στο βασικό αίτημα της αποδιαπλοκής, την ανάγκη δηλαδή να σπάσει αυτό το κλειστό κύκλωμα εξουσίας πολιτικών-οικονομικών ελίτ και ΜΜΕ που κυβερνά τη χώρα. Το Σύνταγμα αφορά και το οικονομικό σύνταγμα της χώρας. Τον τρόπο, δηλαδή, που η διαπλοκή αυτών των ελίτ προσδιορίζει τις παραγωγικές σχέσεις, το παραγωγικό μοντέλο και σε τελική ανάλυση το πώς λειτουργεί η οικονομία της χώρας.

Γιατί ειδικά στην Ελλάδα ένα νέο Σύνταγμα; Το Σύνταγμα του 1975, με τις μετέπειτα αναθεωρήσεις του, βρίσκεται περίπου στο θεσμικό μέσο όρο των συνταγμάτων της Ευρώπης. Εξ αυτού του λόγου ακούγεται καμιά φορά και στο χώρο μας, το επιχείρημα: «Γιατί θέλετε αλλαγή του Συντάγματος; Την κρίση την έφερε το Σύνταγμα;». Είναι αλήθεια ότι την πρόσφατη κρίση δεν την έφερε το σύνταγμα. Στην πραγματικότητα, το σύνταγμα ήταν ένα από τα πρώτα θύματα του Μνημονίου, επειδή αντανακλούσε θεσμικούς συσχετισμούς παλαιότερων εποχών ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία. Για αυτό το λόγο, για να μπορέσει να εφαρμοστεί το Μνημόνιο, αναγκαστικά έπρεπε να τεθούν εκποδών πολλές συνταγματικές διατάξεις. Για αυτόν τον λόγο μιλώ για «παρασύνταγμα» σε ό,τι αφορά την μνημονιακή νομοθεσία, ο μοναδικός τρόπος να περάσουν οι διατάξεις του μνημονίου ήταν να καταστούν ανενεργές πολλές ρυθμίσεις του συντάγματος.

Χρειάζομαστε νέους θεσμούς

Η γενικευμένη κρίση θεσμών που επέφερε η συστηματική παραβίαση του Συντάγματος στα χρόνια του Μνημονίου, αύξησε την δυσπιστία του μέσου πολίτη απέναντι στους θεσμούς και την πολιτική γενικότερα. Ακριβώς για αυτό λέμε ότι η οικονομική κρίση εξελίσσεται σταδιακά, όχι μόνο σε ανθρωπιστική, αλλά και σε ηθική κρίση, κρίση των θεσμών και πολιτική κρίση. Αυτή τη στιγμή η αξιοπιστία των θεσμών είναι μηδενική και χρειαζόμαστε μια συνολική πολιτική επανεκκίνηση. Κάθε χώρα που βρέθηκε σε δίκες κρίσης ανάλογη

με τη δική μας, έχει επιχειρήσει μια ανάλογη επανεκκίνηση. Είτε προς συντηρητική κατεύθυνση, κλασικό παράδειγμα εδώ είναι ο πρόεδρος Ντεγκόλ, ο οποίος εν τω μέσω της κρίσης της Αλγερίας και ενώ το γαλλικό Σύνταγμα του '56 ήταν πολύ νωπό, μόλις 12 ετών, με δημοψήφισμα ζήτησε από τον γαλλικό λαό να εγκρίνει ένα νέο Σύνταγμα. Είτε, στην περίπτωση ριζοσπαστικών δημοκρατιών, όπως της Βολιβίας, του Ισημερινού και της Βενεζουέλας, όπου, πάλι με τον ίδιο τρόπο, μέσω ενός δημοψηφίσματος, αποφάσισε ο λαός να θέσει μια τομή σε σχέση με το παρελθόν.

Γιατί και τι είδους νέους θεσμούς χρειαζόμαστε; Στις κρίσιμες σημερινές συνθήκες, το μεγάλο ερώτημα δεν είναι πια αν θα κυβερνήσει η Αριστερά, αλλά το πώς θα κυβερνήσει. Η «σωτηρία» είναι επικερδής επιχείρηση μόνο για τον σωτήρα και καμιά δύναμη της Αριστεράς δεν πρέπει να επιδιώκει την δια της ανάθεσης άσκηση εξουσίας. Το μαζικό κίνημα στις μέρες μας δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στην ιστορικότητα των στιγμών. Ένα από τα μεγάλα ζητήματα επομένως για να μπορέσει η Αριστερά να πετύχει, είναι να μπορέσει πράγματι να κινητοποιήσει το κίνημα. Να μην κυβερνήσει μόνη της, αλλά στηριγμένη σε αυτούς που θα εγκρίνουν, ό,τι θετικό γίνει, θα αποκρούουν κάθε προσπάθεια ασφυξίας που θα έρχεται απ' έξω ή από τις διαδηλώσεις κατσαρόλας που είμαι σίγουρος ότι ετοιμάζει το Μαξίμου. Ένας από τους λόγους, λοιπόν, που χρειαζόμαστε νέους θεσμούς είναι για να δώσουμε φωνή στον μέσο πολίτη, στο λαό. Ο βασικός τρόπος με τον οποίο η Αριστερά θα πρέπει να προωθή τον έλεγχο του πολιτικού συστήματος και των ελίτ είναι η λογοδοσία από τα κάτω. Η λογοδοσία που βασίζεται σε θεσμούς άμεσης δημοκρατίας. Μάλιστα, αυτοί οι θεσμοί στην πραγματικότητα δεν είναι καν τόσο επαναστατικοί όσο μπορεί να φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Θα φανεί παράδοξο αλλά η πρώτη φορά που εμφανίζονται παρόμοιες ρυθμίσεις σε συντάγματα είναι στις ΗΠΑ, στο γύρισμα του 19ου προς τον 20ο αιώνα για λόγους ανάλογους με αυτούς για τους οποίους τους χρειαζόμαστε σήμερα στην Ελλάδα. Για να ελεγχθεί το μαύρο χρήμα και η επιρροή των οικονομικών ελίτ πάνω στους θεσμούς της Δημοκρατίας.

Λαός και νέο Σύνταγμα

Πώς μπορούμε να έχουμε ένα νέο Σύνταγμα; Κατηγόρησαν την Αριστερά ότι ματαιώνει, με την επίτευξη των εκλογών, την αναθεώρηση του συντάγματος. Είναι προφανές ότι η Αριστερά δεν μπορούσε να συναινέσει στο να αλλάξει το σύνταγμα, ακόμα

και με τα περιορισμένα εργαλεία που επιτρέπει η αναθεώρηση, στο πλαίσιο της προηγούμενης βουλής, γιατί αυτή ήταν αναντίστοιχη προς το εκλογικό σώμα. Πέρα όμως από αυτό, έχουμε τη δυνατότητα από σήμερα να προχωρήσουμε σε βαθιά συνταγματική τομή, χωρίς τους περιορισμούς που η αναθεωρητική διαδικασία επιβάλλει αλλά και, κυρίως, δίνοντας τη δυνατότητα στον μέσο πολίτη να έχει τη δική του συμβολή στη δημιουργία των συνταγματικών κανόνων.

Πώς μπορεί να γίνει αυτό; Τα συντάγματα αναθεωρούνται μόνο με τη διαδικασία που προβλέπουν τα ίδια, όμως δεν είναι αιώνια. Ανταποκρίνονται σε πολιτικές συνθήκες που τα γέννησαν και κάποια στιγμή ο κύκλος αυτός τελειώνει. Ο κύκλος του συντάγματος μπορεί να τελειώσει με βίαιον τρόπο, με μια δικτατορία, μια επανάσταση ή έναν πόλεμο. Δεν είναι όμως απαραίτητο να έρθει βία το τέλος ενός συντάγματος. Μπορεί να γίνει αν ο λαός το θελήσει. Και πώς μπορούμε να έχουμε μια πανηγυρική βεβαίωση ότι ο λαός πράγματι θέλει την αλλαγή του συντάγματος; Μέσω δημοψηφίσματος. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο συνέβη, από το συντηρητικό καθεστώς του Ντεγκόλ μέχρι τα πιο ριζοσπαστικά, των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

Για να ξεκινήσει, λοιπόν, η διαδικασία ενός νέου Συντάγματος, για να έχουμε μια συντακτική συνέλευση, θα πρέπει ο λαός πανηγυρικά να δηλώσει ότι έχει τελειώσει ο κύκλος του παλαιού συντάγματος και ότι χρειάζεται ένα νέο. Προφανώς που θα θέσει ένα τέτοιο ερώτημα στον λαό, θα πρέπει να προδιαγράψει και την διαδικασία με την οποία πρόκειται να γίνει η θέσπιση του νέου συντάγματος και φυσικά σε περιγραμμάτα τα σημαντικά θέματα που θεωρεί ότι πρέπει να θεθούν σε αυτό. Στο τέλος, δε, όταν θα ολοκληρωθεί η διαδικασία της κατάρτισης του νέου Συντάγματος, αυτό θα πρέπει πάλι να τεθεί στην κρίση του ελληνικού λαού με δημοψήφισμα.

Η Ισλανδία είναι το πιο προωθημένο παράδειγμα παρόμοιας διαδικασίας. Η πρώτη κίνησή τους ήταν να επιλέξουν τυχαία, με κλήρο, όπως γινόταν στην αρχαία Αθήνα, 1.000 πολίτες για να συζητήσουν τα βασικά ζητήματα που θεωρούσαν πως είναι κρίσιμα θεσμικά. Την κατάληξη της συζήτησης ανέλαβαν να την ανακεφαλαιώσουν συνάδελφοι συνταγματολόγοι. Μετά, ψήφισαν με άμεση ψηφοφορία περίπου την συντακτική συνέλευση, δηλαδή 30 εκπροσώπους τους. Εκείνοι κατάρτισαν κάθε μέρα μια πρόταση νομοθετικής πρωτοβουλίας σε σχέση με ένα άρθρο του συντάγματος. Εκεί ξεκινά η πραγματική καινοτομία. Κάθε μέρα νομοθετικού

έργου αναρτάται στο Διαδίκτυο και ήταν υποχρεωμένη, αυτοδεσμευόμενη η συντακτική συνέλευση να δέχεται και να προσπαθεί να λάβει υπ' όψιν της τα σχετικά μηνύματα από το Facebook, το Twitter και τα e-mails που στέλνονταν. Όταν ολοκληρώθηκε η διαδικασία, τέθηκε σε δημοψήφισμα τόσο η ύπαρξη του συντάγματος, όσο και 6 ερωτήματα πάνω στα βασικότερα διλήμματα που αντιμετώπισε η ίδια η συνέλευση. Έτσι, η συμμετοχή του λαού δεν ήταν μόνο συνεχής κατά τη διάρκεια της κατάρτισης του συντάγματος αλλά και την τελική στιγμή, εκεί που έπρεπε να ληφθούν καθοριστικές αποφάσεις.

Να τολμήσουμε...

Στην Ελλάδα δεν θα πρωτοπορήσουμε, αν και θα έπρεπε γιατί βρισκόμαστε στην ιστορική πρωτοπορία των θεσμικών αλλαγών που έχει ανάγκη η Ευρώπη. Πρέπει να το τολμήσουμε και για να φέρουμε στο προσκήνιο τον πολίτη και το κίνημα και για να έχουμε ένα θεσμικό εργαλείο αποδιαπλοκής. Κυρίως γιατί θέλουμε να έχουμε δημοκρατία στην πραγματική της έννοια, αυτή που συμπληρώνει την αντιπροσωπευτική με μορφές άμεσης δημοκρατίας. Τελειώνοντας, να σας πω ότι το θέμα των θεσμών είναι από τα βασικά διακυβεύματα των εκλογών αυτών. Το πρώτο εξάμηνο θα πρέπει η κυβέρνηση της Αριστεράς κυρίως σε αυτό το επίπεδο να δώσει εξετάσεις. Στο επίπεδο των θεσμών θα έχουμε το μαχαίρι και το πεπόνι και θα πρέπει να δείξουμε στον ελληνικό λαό ότι πραγματικά είμαστε διαφορετικοί από τους άλλους, ότι θέλουμε να προωθήσουμε τη δικαιοσύνη και η τελική απόφαση να είναι του λαού. Νομίζω ότι είναι μια από τις βασικές δοκιμασίες της Αριστεράς και είμαι αισιόδοξος ότι θα ανταποκριθεί με τον καλύτερο τρόπο σε αυτή.

* Ο Γιώργος Κατρούγκαλος είναι ευρωβουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ

✓ Για να ξεκινήσει, λοιπόν, η διαδικασία ενός νέου Συντάγματος, για να έχουμε μια συντακτική συνέλευση, θα πρέπει ο λαός πανηγυρικά να δηλώσει ότι έχει τελειώσει ο κύκλος του παλαιού συντάγματος και ότι χρειάζεται ένα νέο

✓ Αυτή τη στιγμή η αξιοπιστία των θεσμών είναι μηδενική και χρειαζόμαστε μια συνολική πολιτική επανεκκίνηση. Κάθε χώρα που βρέθηκε σε δίκες κρίσης ανάλογη με τη δική μας, έχει επιχειρήσει μια ανάλογη επανεκκίνηση

